

Розділ IV Злочини проти волі, честі та гідності особи

§ 1. Поняття та види злочинів проти волі, честі та гідності особи

Конституція України у розділі II закріпила достатньо широкий та різноманітний за своїм змістом перелік природних та невідчужуваних прав людини і громадянина. До їх числа, зокрема, належать: право кожної особи на повагу до її гідності (ч. 1 ст. 28 КК), право на свободу та особисту недоторканність (ч. 1 ст. 29 КК). Розділ III Особливої частини КК містить норми, що передбачають кримінальну відповідальність за порушення зазначених прав. Виходячи із сутності злочинів, передбачених цим розділом, їх родовим об'єктом є суспільні відносини, що забезпечують особисту волю, честь та гідність особи.

З об'єктивної сторони злочини проти волі, честі та гідності особи за загальним правилом можуть бути вчинені шляхом активної поведінки — дії. Для деяких із них обов'язковою ознакою вчинення злочину є спосіб (використання обману, шантажу чи уразливого стану потерпілої особи — ст. 149 КК) або місце (психіатричний заклад — ст. 151 КК).

Із суб'єктивної сторони зазначена група злочинів може бути вчинена лише з прямим умислом. Певні з них обов'язковою ознакою вчинення злочину передбачають мотив (корисливий або інший особистий мотив — ст. 148 КК) чи мету (отримання прибутку — ст. 150 КК).

За загальним правилом суб'єктом злочинів проти волі, честі та гідності особи є фізична особа, осудна, яка досягла 16-річного віку. За вчинення злочину, передбаченого ст. 147 КК (захоплення заручників), відповідальність настає з 14 років. Деякі із групи злочинів, що розглядаються, можуть бути вчинені лише спеціальним суб'єктом (статті 150¹, 151 КК).

Отже, злочини проти волі, честі та гідності особи — це передбачені кримінальним законом суспільно небезпечні умисні діяння, що посягають на особисту волю, честь та гідність особи.

Ураховуючи специфіку безпосередніх об'єктів, можна виділити такі групи злочинів проти волі, честі та гідності особи:

незаконне позбавлення волі або викрадення людини, захоплення заручників, підміна дитини та незаконне поміщення в психіатричний заклад (статті 146-148, 151 КК);

торгівля людьми або інша незаконна угода щодо людини, експлуатація дітей та використання малолітньої дитини для заняття жебрацтвом (статті 149, 150, 150¹ КК).

§ 2. Незаконне позбавлення волі або викрадення людини, захоплення заручників, підміна дитини та незаконне поміщення в психіатричний заклад

Незаконне позбавлення волі або викрадення людини (ст. 146 КК). Безпосереднім об'єктом цього злочину є суспільні відносини, що забезпечують особисту волю людини та її недоторканність. Потерпілим від злочину може бути будь-яка фізична особа. Виняток становлять певні потерпілі, позбавлення волі або викрадення яких потребує кваліфікації за іншими статтями КК (наприклад, ст. 444).

Об'єктивна сторона злочину передбачає: 1) незаконне позбавлення волі або 2) викрадення людини. Вчинення одного із зазначених діянь є достатнім для її

встановлення. Склад цього злочину — формальний.

Незаконне позбавлення волі полягає в протиправному перешкоджанні людині обирати за своєю волею місцезнаходження. Воно може виявитися у затриманні потерпілого в тому місці, де він перебувати не бажає, або поміщенні його в таке місце, яке він не має змоги вільно залишити. Це діяння може бути здійснене шляхом застосування фізичного насильства (наприклад, потерпілого зв'язують і замикають у підвалі, поміщують у заздалегідь підготовлене місце тощо), а також шляхом психічного насильства (наприклад, під загрозою застосування зброї потерпілого примушують залишитися у приміщенні). Воно може бути вчинене і шляхом обману (наприклад, людину заманюють у будь-яке місце і замикають з метою позбавлення волі).

За статтею 146 КК карається лише незаконне позбавлення волі, тому відповідальність виключається, коли особу було позбавлено волі внаслідок необхідної оборони (ст. 36 КК), правомірного затримання особи, що вчинила злочин (ст. 38 КК), або крайньої необхідності (ст. 39 КК).

Найнебезпечнішою формою незаконного позбавлення волі є викрадення людини, тобто протиправне таємне або відкрите захоплення потерпілого, переміщення його з того місця, де він знаходився, та подальше утримання потерпілого викрадачем або іншою особою. Викрадення майже завжди супроводжується фізичним або психічним (погрози) насильством.

Незаконне позбавлення волі та викрадення людини передбачають дії, що вчинюються проти волі потерпілої особи.

Діяння як у формі незаконного позбавлення волі, так і у формі викрадення людини вважаються закінченими з моменту фактичного обмеження свободи переміщення потерпілого. При цьому необхідно враховувати, що і незаконне позбавлення волі, і викрадення людини належать до триваючих злочинів, тому зазначені діяння вважаються вчинюваними аж до часу фактичного звільнення потерпілого. Виходячи з цього дії особи, яка приєднується до утримання потерпілого, що перебуває у стані позбавлення волі, можуть бути кваліфіковані як співвиконавство або інша співучасть у вчиненні цього злочину.

Суб'єктивна сторона. Вина — прямий умисел (обов'язкова ознака). Мотиви — різні (факультативна ознака), наприклад користь, помста.

Суб'єктом незаконного позбавлення волі або викрадення людини, передбачених ст. 146 КК, є лише приватна особа, що досягла 16 років. Службові особи за подібні дії несуть відповідальність за перевищення повноважень (ст. 235² КК), перевищення влади або службових повноважень (ст. 365 КК) чи інші злочини, які передбачені спеціальними нормами (наприклад, ст. 371 КК).

Згідно з ч. 2 ст. 146 КК обставинами, що обтяжують відповідальність за цей злочин, є дії, вчинені щодо малолітнього або з корисливих мотивів, щодо двох чи більше осіб, або за попередньою змовою групою осіб, або способом, небезпечним для життя чи здоров'я потерпілого, або такі, що супроводжувалися заподіянням йому фізичних страждань, або із застосуванням зброї, або здійснювані протягом тривалого часу.

У частині 3 ст. 146 КК передбачені особливо обтяжуючі обставини злочину — вчинення його організованою групою або спричинення внаслідок позбавлення волі чи викрадення людини тяжких наслідків (такими можуть бути визнані смерть потерпілого, його самогубство, спричинення потерпілому тяжкого тілесного ушкодження тощо).

Захоплення заручників (ст. 147 КК). Законодавець включив до КК цю норму відповідно до Міжнародної конвенції, прийнятої Генеральною Асамблеєю ООН 17 грудня 1979 р., до якої у 1987 р. приєдналася й Україна.

Об'єктом злочину є не тільки особиста воля, але й особиста безпека особи, захопленої як заручник. Потерпілим від злочину є фізична особа — заручник. Захоплення заручника, що має додаткові суб'єктні ознаки, наприклад, представника влади, працівника правоохоронного органу чи їх близьких родичів, тягне за собою відповідальність за ст. 349 КК.

Об'єктивна сторона полягає в 1) захопленні або 2) триманні особи як заручника. За конструкцією об'єктивної сторони склад цього злочину — формальний. Вчинення одного із зазначених діянь є достатнім для її встановлення.

Захоплення заручника — це його викрадення, яке може бути таємним або відкритим; воно може бути вчиненим шляхом обману; супроводжуватися насильством, у тому числі із застосуванням зброї, або може обійтися без такого насильства. Тримання заручника — це, як правило, логічний наслідок його захоплення, хоча тримання може здійснюватися і особою, яка не брала участі у захопленні. Також тримання може бути здійснене і без попереднього захоплення заручника. Тримання — це позбавлення заручника волі, коли йому забороняють залишати певне місце або унеможливають це зробити.

Злочин вважається закінченим з моменту захоплення потерпілого або з моменту фактичного позбавлення заручника права вільно пересуватися.

Суб'єктивна сторона. Вина — прямий умисел. Обов'язковою ознакою складу цього злочину є також мета. Згідно з диспозицією ч. 1 ст. 147 КК особа вчинює злочин з метою спонукання родичів затриманого, державної або іншої установи, підприємства чи організації, фізичної або службової особи до вчинення чи, навпаки, утримання від вчинення будь-якої дії як умови звільнення заручника. Інакше кажучи, злочинець пов'язує звільнення заручника із задоволенням його вимог, які він висуває вказаним вище особам, органам державної чи іншої установи (це, наприклад, вимога надання зброї, звільнення заарештованого, надання транспортного засобу тощо).

Суб'єкт злочину — особа, яка досягла 14-річного віку. У разі вчинення службовою особою з використанням своїх службових повноважень дій, зазначених у ст. 147 КК, вони кваліфікуються за сукупністю цієї статті та ст. 235² або ст. 365 КК.

У частині 2 ст. 147 КК передбачені такі обставини, що обтяжують відповідальність: вчинення цього злочину щодо неповнолітнього або організованою групою, або якщо вчинені дії були поєднані з погрозою знищення людей, або якщо вони спричинили тяжкі наслідки. Дії, що були поєднані з погрозою знищення людей, — це випадки погрози вбивством однієї чи більше осіб. Погроза може стосуватися як самого заручника (наприклад, особа загрожує підірвати будівлю, в якій перебуває затриманий), так і інших осіб (наприклад, близьких родичів заручника або осіб, які будуть намагатися його звільнити). Тяжкими наслідками можуть бути визнані смерть однієї чи декількох осіб,

само-губство потерпілого, заподіяння тяжких тілесних ушкоджень хоча б одній особі, спричинення великої матеріальної шкоди (наприклад, внаслідок вибуху), тривала дезорганізація роботи установи, підприємства чи організації. Ставлення винного до цих наслідків може бути як умисним, так і необережним. «Дії особи, яка вчинила злочин, передбачений ст. 147 КК, і умисно вбила заручника, мають кваліфікуватися за ч. 2 цієї статті за ознакою спричинення тяжких наслідків і за п. 3 ч. 2 ст. 115 КК» (абз. 3 п. 7 постанови Пленуму Верховного Суду України від 7 лютого 2003 р. № 2 «Про судову практику в справах про життя та здоров'я особи»).

Підміна дитини (ст. 148 КК). Безпосереднім об'єктом злочину є суспільні відносини, що забезпечують особисту недоторканність дитини та її нормальний розвиток. Під дитиною у цій статті слід розуміти лише чуже для винної особи новонароджене або грудне немовля.

З об'єктивної сторони злочин полягає в підміні чужої дитини, тобто в заміні одного новонародженого або грудного немовляти іншим. Склад злочину — формальний. Вважається закінченим з моменту підміни дитини.

Суб'єктивна сторона. Вина—прямий умисел. Обов'язковою ознакою суб'єктивної сторони є також мотиви: корисливі (наприклад, підміна дитини для передачі іншій особі за винагороду) або інші особисті (наприклад, заміна своєї хворої дитини на чужу).

Суб'єктом злочину є особа, яка досягла 16 років і для якої немовля є чужою дитиною.

Незаконне поміщення в психіатричний заклад (ст. 151 КК) становить спеціальний вид незаконного позбавлення волі.

Безпосереднім об'єктом злочину є воля особи, її гідність та недо-торканність. Потерпілий від злочину — психічно здорова людина.

З об'єктивної сторони цей злочин полягає в поміщенні в психіа-тричний заклад завідомо психічно здорової особи на стаціонарне об-стеження або лікування. Місцем, куди поміщається потерпілий, є ста-ціонарний психіатричний заклад. Це психоневрологічний, наркологіч-ний чи інший спеціалізований заклад, центр, відділення тощо всіх форм власності, діяльність яких пов'язана з наданням психіатричної допо-моги. Злочин вважається закінченим з моменту поміщення потерпіло-го в психіатричний заклад на стаціонарне обстеження або лікування.

Суб'єктивна сторона. Вина — прямий умисел. Мотиви та мета цього злочину не є обов'язковими ознаками складу злочину, вони мо-жуть бути різними (наприклад, прагнення заволодіти житлом потерпі-лого або отримати іншу матеріальну вигоду, бажання помститися людині тощо).

Суб'єкт злочину спеціальний — лікар-психіатр, член комісії лікарів-психіатрів. Якщо таким суб'єктом є службова особа (головний психіатр, завідуючий відділенням тощо), вчинене утворює сукупність злочинів і кваліфікується за статтями 151 і 235² (перевищення повно-важень) або 365 КК (перевищення влади або службових повнова-жень).

У частині 2 ст. 151 КК вказана обставина, що обтяжує відповідаль-ність, — спричинення тяжких наслідків (наприклад, смерть потерпі-лого, його самогубство, тяжка хвороба тощо). Ставлення винної особи до тяжких наслідків може бути як умисним, так і необережним.

§ 3. Торгівля людьми або інша незаконна угода щодо людини, експлуатація дітей та використання малолітньої дитини для заняття жебрацтвом

Торгівля людьми або інша незаконна угода щодо людини (ст. 149 КК).

Безпосереднім об'єктом злочину є суспільні відносини, які забезпечують особисту волю людини. Потерпілим від злочину може бути будь-яка особа чоловічої або жіночої статі.

Об'єктивна сторона. Діяння може здійснюватися у таких формах:

1) торгівля людьми; 2) здійснення іншої незаконної угоди, об'єктом якої є людина; 3) вербування людини; 4) переміщення людини; 5) переховування людини; 6) передача людини; 7) одержання людини. Склад злочину — формальний. Встановлення однієї із зазначених форм діяння достатньо для констатації об'єктивної сторони цього злочину. Крім того, для вербування, переміщення, переховування, передачі та одержання людини обов'язковим є спосіб вчинення діяння, а саме: використання суб'єктом обману, шантажу чи уразливого стану потерпілої особи.

Торгівля людьми — це незаконна безповоротна передача особою (продавцем) хоча б однієї людини та відповідне її одержання іншою особою (покупцем) за грошову винагороду або шляхом обміну на коштовності, дорогоцінні метали, певне майно.

Під здійсненням іншої незаконної угоди, об'єктом якої є людина, слід розуміти інші, крім торгівлі людьми, випадки передачі людини однією особою та її одержання іншою особою на підставі незаконної угоди (наприклад, передача людини в рахунок боргу). Така передача може бути як безповоротною, так і на певний строк.

Зазначені діяння слід вважати закінченими з моменту одержання людини іншою особою або з моменту встановлення над потерпілим фактичного володіння особою, якій він був переданий.

Вербування людини — це дії, пов'язані із схиланням особи працювати чи надавати послуги на певних умовах, як правило, за матеріальну винагороду. До таких дій слід віднести психічний вплив на людину у формі запрошення, умовляння чи переконання для подальшого її набору, а також сам набір потерпілого працювати чи надавати послуги за наймом. У конкретній ситуації це може проявлятися у запрошенні майбутніх жертв працювати танцівницями, офіціантками, покоївками, різно-робочими тощо. Діяння у цій формі слід визнавати закінченим з моменту вербування, тобто з моменту вчинення дій,

пов'язаних із набором потерпілої особи працювати чи надавати послуги на певних умовах.

Переміщення людини — це вчинення суб'єктом злочину будь-яких дій по переміщенню у просторі потерпілої особи з одного місця в інше. Як правило, переміщення людини полягає у її перевезенні. Однак можливе переміщення людини і шляхом її пішого супроводу. Діяння у цій формі є закінченим з моменту переміщення людини суб'єктом злочину з одного місця в інше.

Переховування людини — це вчинення суб'єктом злочину будь-яких дій, спрямованих на те, щоб унеможливити або утруднити встановлення того, де на даний час перебуває потерпіла особа. Зокрема, такі дії можуть полягати у триманні людини в певних приміщеннях, тайниках, інших місцях, які унеможливають або утруднюють встановлення її дійсного місцезнаходження. Діяння у цій формі є закінченим з моменту переховування людини суб'єктом злочину.

Під передачею людини слід розуміти вчинення однією особою певних дій, пов'язаних із наданням потерпілому іншій особі (одержувачу). Це дії, які вчинюються насамперед особою, яка виступає посередником між сторонами незаконної угоди щодо людини (між продавцем та покупцем). Закінченим діяння у цьому випадку слід визнати з моменту здійснення винним самої передачі людини.

Під одержанням людини слід розуміти заволодіння людиною чи її тримання особою, якій людина була передана. Одержання людини завжди тісно пов'язане з її передачею та є безпосереднім наслідком останньої. Діяння у цій формі слід вважати закінченим з моменту встановлення фактичного контролю з боку одержувача над поведінкою потерпілої особи.

Вчинення вербування, переміщення, переховування, передачі або одержання людини можливі лише шляхом використання суб'єктом злочину таких способів, як обман, шантаж, використання уразливого стану потерпілої особи. Поняття уразливого стану потерпілої особи містить примітка 2 до ст. 149 КК, відповідно до якої уразливий стан — це зумовлений фізичними чи психічними властивостями або зовнішніми обставинами стан особи, який позбавляє або обмежує її здатність усвідомлювати свої дії (бездіяльність) або керувати ними, приймати за своєю волею самостійні рішення, чинити опір насильницьким чи іншим незаконним діям, збіг тяжких особистих, сімейних або інших

обставин.

Для наявності в діях особи об'єктивної сторони злочину достатньо встановити використання нею при вчиненні вербування, переміщення, переховування, передачі або одержання людини хоча б одного із вказаних у диспозиції ч. 1 ст. 149 КК способів. Винятки із цього становлять випадки, коли потерпілим є особа малолітня (у віці до 14 років) чи неповнолітня (у віці від 14 до 18 років). Згідно з приміткою 3 до ст. 149 КК відповідальність за вербування, переміщення, переховування, передачу або одержання малолітнього чи неповнолітнього має наставати незалежно від того, вчинені такі дії з використанням обману, шантажу чи уразливого стану зазначених осіб або ж за відсутності таких способів.

Суб'єктивна сторона злочину. Вина — прямий умисел. Для певних діянь обов'язкового значення набувають мотиви та мета їх здійснення. Зокрема, торгівля людьми здійснюється із корисливих мотивів. Ця ознака суб'єктивної сторони для особи, що продає людину, є обов'язковою. При здійсненні інших діянь, зазначених у ч. 1 ст. 149 КК, мотиви можуть бути різними. Їх встановлення має значення для оцінки ступеня суспільної небезпечності вчиненого діяння.

Для вербування, переміщення, переховування, передачі та одержання людини обов'язковою ознакою суб'єктивної сторони є також мета злочину, а саме експлуатація потерпілої особи. Згідно з приміткою 1 до ст. 149 КК під експлуатацією людини в цій статті слід розуміти всі форми сексуальної експлуатації, використання в порнобізнесі, примусову працю або примусове надання послуг, рабство або звичаї, подібні до рабства, підневільний стан, залучення в боргову кабалу, вилучення органів, проведення дослідів над людиною без її згоди, усиновлення (удочеріння) з метою наживи, примусову вагітність, втягнення у злочинну діяльність, використання у збройних конфліктах тощо. Закон не вимагає, щоб мета експлуатації людини була досягнута. Для наявності складу злочину достатньо, якщо особа діяла заради її досягнення.

Суб'єкт злочину — фізична, осудна особа, яка досягла 16-річного віку. Суб'єктом злочину може бути визнана як особа, що передає потерпілого, так і особа, котра внаслідок здійснення із першою особою незаконної угоди одержує його. Ці особи в такому разі виступають співвиконавцями злочину.

У частині 2 ст. 149 КК зазначені обставини, що посилюють кримінальну відповідальність

за вчинення цього злочину: здійснення злочину щодо неповнолітнього, щодо кількох осіб, повторно, за по-передньою змовою групою осіб, службовою особою з використанням службового становища, особою, від якої потерпілий був у матеріальній чи іншій залежності, у поєднанні з насильством, яке не є небезпечним для життя чи здоров'я потерпілого чи його близьких, з погрозою за-стосування такого насильства.

Частина 3 ст. 149 КК містить вказівку на вчинення дій, передбачених частиною першою або другою цієї статті, за особливо обтяжуючих обставин. Це випадки, коли вони були вчинені щодо малолітнього, організованою групою, або були поєднані з насильством, небезпечним для життя або здоров'я потерпілого чи його близьких, або з погрозою застосування такого насильства, або якщо вони спричинили тяжкі наслідки.

Експлуатація дітей (ст. 150 КК). Безпосереднім об'єктом злочину є суспільні відносини, що забезпечують особисту волю дитини, її фізичне і психічне здоров'я. Потерпілою особою може бути лише дитина, яка не досягла віку, з якого законодавством дозволяється працевлаштування. Умови залучення неповнолітніх до праці стосовно їх віку визначені у ст. 188 Кодексу законів про працю України.

Діяння як ознака об'єктивної сторони злочину полягає в експлуатації дитини, яка не досягла віку, з якого законодавством дозволяється працевлаштування. Склад злочину — формальний. Під експлуатацією у даному випадку слід розуміти використання суб'єктом злочину дитини для отримання прибутку внаслідок привласнення результатів її праці повністю або в більшій частині. Обов'язковою ознакою об'єктивної сторони є спосіб вчинення злочину — експлуатація дитини шляхом використання її праці. Це, наприклад, використання праці підлітка підприємцем у своїй майстерні без належної оплати або використання підлітка для миття автомашин, що знаходяться на стоянці, з вилученням у нього повністю або в більшій частині отриманої від клієнтів винагороди. Злочин є закінченим з моменту вчинення діяння.

Суб'єктивна сторона злочину. Вина — прямий умисел, мотив — корисливий, мета — отримання від праці дитини прибутку.

Суб'єкт злочину — загальний: особа фізична, осудна, яка досягла 16-річного віку.

У частині 2 ст. 150 КК передбачені такі обставини, що обтяжують кримінальну відповідальність: вчинення злочину щодо кількох дітей або якщо була спричинена істотна шкода для здоров'я, фізичного розвитку чи освітнього рівня дитини, або якщо дії, зазначені в ч. 1 ст. 150 КК, були поєднані з використанням дитячої праці в шкідливому виробництві.

Використання малолітньої дитини для заняття жебрацтвом (ст. 150¹ КК). Основним безпосереднім об'єктом злочину є суспільні відносини, що забезпечують право кожної людини на свободу, повагу її честі та гідності. Додатковим безпосереднім об'єктом може, зокрема, виступати здоров'я малолітньої особи (частини 2 і 3 ст. 150

¹

КК). Потерпілим від злочину є лише малолітня дитина, тобто особа у віці до 14 років. При цьому за ч. 1 ст. 150

¹

КК нею може бути лише своя, а за частинами 2, 3 — як своя, так і чужа щодо суб'єкта злочину малолітня дитина.

Злочин із формальним складом. З об'єктивної сторони він полягає у використанні батьками або особами, які їх замінюють, малолітньої дитини для заняття жебрацтвом. З урахуванням змісту ч. 1 ст. 150¹ КК під жебрацтвом слід розуміти систематичне (не менше трьох разів протягом нетривалого проміжку часу) випрошування грошей, речей, інших матеріальних цінностей у сторонніх осіб. При використанні малолітньої дитини для заняття жебрацтвом суб'єкт злочину не здійснює безпосередній вплив на свідомість та волю потерпілої особи з метою викликати у неї рішучість (бажання) займатися жебрацтвом, а лише використовує малолітнього як своєрідне «знаряддя» при випрошуванні майна у сторонніх осіб (наприклад, використання грудного немовляти при випрошуванні грошей у перехожих). У разі встановлення зазначеного впливу дії винного слід кваліфікувати не за ст. 150¹, а за ч. 2 ст. 304 КК (втягнення малолітньої особи у заняття жебрацтвом). Злочин є закінченим з моменту вчинення діяння, а саме використанням винною особою малолітньої дитини для заняття жебрацтвом.

Суб'єктивна сторона злочину — прямий умисел. Обов'язковою ознакою є мета злочину, котра поділяється на початкову (використати потерпілу особу для заняття жебрацтвом) та кінцеву (отримати від такого використання малолітньої дитини прибуток). Фактична реалізація кінцевої мети злочину для застосування ст. 150¹ КК не вимагається. Мотив — корисливий.

Суб'єкт злочину. За частиною 1 ст. 150¹ КК суб'єкт злочину спеціальний. Ним можуть бути лише батьки (батько чи мати) малолітньої дитини, а також особи, які їх замінюють (зокрема, дід або баба дитини, повнолітні брати та сестри, інші родичі, опікун, патронатний вихователь, прийомні батьки — статті 167, 170, 243, 252, 256

¹

, 256

²

та інші Сімейно-го кодексу). За частинами 2 та 3 ст. 150

¹

КК суб'єктом злочину може бути будь-яка фізична осудна особа, котра досягла 16-річного віку.

Як обставини, що обтяжують кримінальну відповідальність, ч. 2 ст. 150¹ КК передбачає вчинення дій щодо чужої малолітньої дитини або пов'язані із застосуванням насильства чи погрозою його застосування, а так само вчинені повторно або особою, яка раніше вчинила один із злочинів, передбачених статтями 150, 303, 304 КК, або за попередньою змовою групою осіб. До обставин, що особливо обтяжують кримінальну відповідальність (ч. 3 ст. 150¹ КК), законодавець відносить вчинення злочину організованою групою, а також якщо внаслідок таких дій дитині спричинені середньої тяжкості чи тяжкі тілесні ушкодження.

Контрольні запитання

1. Що являє собою незаконне позбавлення волі людини?

2. Коли діяння у формі незаконного позбавлення волі та ви-крадення людини вважаються закінченими?
3. Яку мету переслідує суб'єкт, захоплюючи заручників?
4. Які обов'язкові ознаки становлять суб'єктивну сторону та-кого складу злочину, як підміна дитини?
5. В яких формах можуть бути вчинені діяння при торгівлі людьми або іншій незаконній угоді щодо передачі люди-ни?
6. Які можуть бути мотиви та мета вчинення торгівлі людьми або іншої незаконної угоди щодо передачі людини?
7. У чому полягає зміст експлуатації дітей як обов'язкової ознаки об'єктивної сторони злочину?
8. Що виступає як мета злочину, передбаченого ст. 150¹ КК (використання малолітньої дитини для заняття жебра-цтвом)?
9. Хто може бути суб ' єктом використання малолітньої дитини для заняття жебрацтвом?
10. Які ознаки становлять об'єктивну сторону незаконного по-міщення в психіатричний заклад?

